

DIÁKSZOCIÁLIS INTÉZMÉNYEINK

A FŐISKOLAI diákság gazdasági és szociális helyzetétől nem lehet beszélni a nélkül, hogy e kérdést a nemzet általános gazdasági és politikai életével vonatkozásba ne hozzuk. A diákélet taglalásánál szem előtt kell tartanunk az idők történeti háttérét, amely magyarázatot ad a diákélet külső és belső értékeléséhez. Bár akadnak oly kijelentések, hogy a diákságnak a történelmi és politikai eseményekkel semmi közössége sincs, éppen a mostani kor bizonyítja legélesebben ennek a felfogásnak helytelen voltát.

Csak akkor lehet valaki diák, ha az ehhez szükséges anyagi eszközökkel rendelkezik. Ha egy ország válságokkal küzd, vagy egy család a tönk szélére jutott, akkor ott a fiatalok stúdiuma feltétlenül akadályokba fog ütközni. A háború után az úgynevezett elszegényedett országokban a fiatalság az, amely legelőször keres módot arra, hogy a gazdasági krízisekkel és katasztrófákkal szemben meg tudja állani a helyét. Az európai diák eddig kevés kivétellel a szülei támogatásával élte diákéveit. Különösen az európai egyetemek szelleme az, hogy a diák az egyetem küszöbét átlépve továbbra is eltartott marad, mert legalább gazdasági mankóval látják el szülei vagy az alma mater. Ellentétben áll ezzel az Északamerikai Egyesült Államok szelleme, ahol a diákok nagy tömegei maguk gondoskodnak életfenntartásukról. Ez Európában ma már szinte megvalósíthatatlan, nemcsak az egyetemek tudományosabb és így nagyobb lekööttséget igénylő rendszere miatt, hanem újabban az alacsony javadalmasozás, sőt a kereseti lehetőségek teljes hiánya miatt is.

Európában eddig is a munkás vagy egyéb egészen alacsony társadalmi réteg gyermekei közül inkább csak azok juthattak egyetemig, akik különös tehetséggel kitűnve, különböző kedvezmények és segélyek révén fenntarthatták magukat, kisebb mértékben szorulva rá párhuzamos kereső munkára. Ma már az a helyzet, hogy az elvileg jobb társadalmi osztályok is csak nagy nehezen tudják egyetemi hallgató fiuk fenntartását fedezni; még keservesebb pedig a sorsa azoknak, akik kizárólag jótékony támogatásra és önerejükre vannak utalva. A legszerényebb jövedelmi forráshoz is alig juthatnak, hiszen még a diplomások nagy része sem tud kereső foglalkozáshoz jutni, — a karitatív források pedig ugyanakkor szintén egyre jobban apadnak, különösen ahhoz a megrohanáshoz képest, amellyel ma már a magasabb társadalmi rétegek fia is kénytelenek ezeket körülvenni. Pedig a társadalmi és nemzeti élet egyik alaptétele az, hogy a nemzet minden egyes tagja — származzék bármelyik társa-

dalmi rétegből, legyenek vagyoni körülményei a legszerényebbek — mégis jusson oda, ahová tehetsége és rátermettsége predesztinálja. Ez nemcsak emberiség kérdése, de egyenesen megkívánja az a mentalitás, amely az államot etikai alapon fogja fel. Az államnak egyébként elsőrendű gazdasági érdeke is, hogy a nemzet minden tagja megfelelő helyen dolgozzék, ahol képességeit a maga teljességében tudja nemzete szolgálatába állítani. Ez persze nem jelentheti azt, hogy mindenkinek, aki vagyontalanul főiskolára indul, az állam vagy egyéb közületek biztosítsák teljes megélhetését. A szociális gondolkodás éppen azt szorgalmazza, hogy mindenkor igazságos kiválasztódás történjék, ellentétben azzal a felületes szociális gondolkodással, melyet napjainkban is láthatunk. Alacsonyabb társadalmi rétegek gyermekei nem egyszer mennek az egyetemre azzal a reménnyel, hogy tehetségtelenül is — pusztán szegénységük révén — a különböző diákjóléti intézmények révén nyugodtan élhetik egyetemi éveiket.

A diákszociális kérdések inkább napjainkban nyertek nagyobb jelentőséget, amióta a régi pátriarkális diákéletet a nagyvárosi diákélet váltotta fel. Ha visszatekintünk a régi diákéletbe, megtaláljuk ugyan ott is a szegény diák, a „koldusdiák” alakját; ott látjuk őket a bolognai egyetemen éppen úgy, mint a bécsin vagy a hazai főiskolákon, — de sokkal kisebb számban. A diákság számának gyarapodásával természetesen növekedett a támogatásra szorulóknak száma is, s ezzel lassan kialakulásnak indulnak a diákszociális intézmények.

A múlt század hetvenes éveiben, amidőn Magyarországon megindul az egyesületalapítási kedv, egymásután létesülnek kari segélyegyesületek. Ezek a diákságban meggyökeresedett karitatív szellemben kezdték meg és folytatták egészen a világháború kitéréséig működésüket. Alapítóleveleik közül nyissuk fel bármelyiket. Vegyük talán az elsőt, az 1860-ban alakult Orvostanhallgatók Segélyező és Önképző Egyesületének alapszabályait, mely szerint az egyesületnek az a célja, hogy feddhetetlen jellemű, anyagilag szűkölködő rendes tagjait pénzbeli segéllyel, oly szigorló orvosokat pedig, akik az egyesület rendes tagjai voltak, kölcsön útján támogasson. Hasonló értelmű a Joghallgatók Segítőegyesületének erre vonatkozó paragrafusa. „Az egyesület célja a budapesti Tudományegyetem érdemes szegénysorsú rendes joghallgatóit anyagi segéllyel, állásközvetítéssel és kedvezményekkel támogatni. Az egyesület által nyújtott segélyek háromfélék: 1. pénz, 2. ebéd és vacsora, 3. könyvsegélyek.”⁴⁷

Közvetlen a háború előtt jelentkezik a diákság köréből az első kívánság arra vonatkozólag, hogy a diáksegélyezést intézményes formában kell biztosítani az egyetemek és főiskolák hallgatói számára. Ezek a törekvések azonban elsősorban szintén arra irányultak, hogy a már meglévő karitatív diáksegélyezés helyezettsek új, szélesebb alapokra, de a régi szellemben. Ezt látjuk a galileisták 12 pontjában; ugyancsak ezt láttuk a forradalmi márciusi kör kiáltványában foglalt követelések közt, amidőn diákszallók felállítását, ingyen tankönyvet, olcsó étellemezést, olcsó ruhát, szigorlati és tandíjkedvezményeket követelt az ifjúság.

Az első új hangot — még jóval korábban — a széchenyista ifjúság üti meg, amely rámutat arra, milyen nyomokat hagy az alamizsna az ifjúság lelkében, rávilágít arra, hogy ilyen nevelés mellett egyetemi ifjúságunk mindenbe azzal kap bele, hogy mecénásokat keres, koldul, a munka árán való pénzkereséshez nem akar hozzászokni, a biztos, bár csekély jövedelemmel járó állami hivatalokba tódul — a vállalkozási szellem utolsó szikrája is elpusztul benne és mikor az életbe kijut, másoktól vár mindent, sőt vezetése alá kerülő egyesületek s egyéb intézmények életében is az államsegély az ideálja. A bátor hang új szellemet és az Első Magyar Diákszövetkezet megalakításával új szervezetet teremtett, amely szociálpolitikai tevékenységének elsőrendű céljaként az alamizsna megszüntetését tűzte ki. Alighogy azonban az új hang hullámai végiggyűrűztek a diákélet homályos tükrén és megmozgatták a társadalom felfigyelő közvéleményét, kitört a világháború, amely maga alá temetett mindent.

Amilyen széles szakadékot jelent a világháború nemzetek és népek történetében, családok és egyesek életében, természetesen éppen olyan éles határt vont a diákéletben is. Ennek a kornak, a háború korának szomorú emlékét az egyetemeken felállított hősi emlékoszlopok hirdetik.

A frontról visszatért diákok ezrei alapjukban megváltozott viszonyokat találtak. A diákság elhatározta, hogy nyomorát önségéllyel fogja enyhíteni. Az Országos Széchenyi Szövetség, Bethlen Gábor Kör, Egyetemi Kör, Orvossegítő Szent Imre-kör, Műegyetemi segítő vezetésével a jelentősebb egyetemi egyesületek közös kiáltványt adtak ki, melyben rámutattak, hogy „a háború az ifjúság szociális intézményeiben is új problémákat vetett fel, amelyek megoldása az intézmények régi keretei között szinte megoldhatatlan nehézségekbe ütközik. Szükségesnek tartjuk tehát ez intézményeknek a kor szelleméhez és a kockán forgó kultúrintézményekhez méltó gyökeres átférfalását, működésük szélesebb alapokra való fektetését és hatásképeségük többszörös fokozását“.

Az újonnan alakított szervezetek is, politikai céloktól eltekintve, a hadviselt diákgeneráció tanulmányainak megkönnyítését célozták. De munkájukban soha nem tapasztalt nehézségekkel kellett megküzdeniük. Tömegesen tértek haza a frontról olyanok, akik félbemaradt tanulmányaikat akarták folytatni. Ezekhez járultak a pozsonyi és kolozsvári egyetemek hallgatói, akik a többi menekült diákkal több, mint 20.000-re szaporították az egyetemi hallgatók létszámát.

A társadalom és az állam megértő figyelemmel kísérte a diákság e heroikus önségélyező munkáját és maga is segítségére sietett, amit a magyar diákságnak körülbelül 70%-a volt kénytelen igénybevenni. Így természetesen a segélyezés továbbra is erősen telítve maradt karitatív tartalommal. Annak ellenére tehát, hogy a diáknymor enyhítésében maga az érdekelt fiatalság is komolyan kivette a részét, ezeknek az éveknél szociális szempontból nem volt kellő nevelő hatása, mert az ifjúság szociális felelőssége és kötelesség-érzete nem forhatott ki teljes mértékben. A diáksegítő szervek kevés kivétellel szétosztó szervei voltak a kívülről jött adományoknak is,

sőt mennyiségileg ezek alkották a túlsúlyt, a régen fennálló diák-önsegélyező egyesületek pedig anyagi eszközeik csekélysége folytán nem sokat jelentettek az akkori súlyos helyzet javításában.

A karitatív rendszerrel szemben a diáksegélyezést messzebbmenő és a magyar diákság folyamatos összeségét kielégítő módon a Magyar Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Országos Szövetsége — a diákéletben röviden MEFHOSz — próbálta megoldani. A MEFHOSz a forradalmak alatt, illetőleg után alakult és mint az egyesületek blokkja, a tagegyesületek minden kétszáz tagja után kiküldött delegátusai útján gondoskodik a diákság parlamentáris képviseléről (szerepe hasonló ahhoz, amelyet pl. a gyáriparban a GyOSz, a pénzüzetek közt a TÉBE tölt be); célja a diákságnak a külföldi diákszervezettel való kapcsolat fenntartásán, valamint a társadalom és kormányzat képviselőitől kívül a diákszociális problémák megoldása is, mint különben is minden nagyobbzásású, az egyesületek közös erőfeszítését kívánó akció.

A MEFHOSz szociális munkássága jelenleg négyirányú: üdülőtelepek létesítése, kedvezmények és különböző segélyek nyújtása, központi diákházak felállítása és állasközvetítés.

Üdülőtelepe ma még csak egy van, a balatonzamárdi „Dr. Vass József Diáknyaralótelep”-e, amely nyolc hálóteremből és a megfelelő nappali helyiségekből áll, amelyekben kényelmes pihenést biztosít 50 lakójának. Vízszintes vonalaival, hosszú ablakaival, teraszaival, teljes harmóniával illeszkedik bele a Balatonpart horizontálisan elnyúló vidékébe.

További üdülőtelepei, — mint a „Lord Rothermere Mátrafüredi Diáknyaraló”, a jósvafői diákturista szálló — sajnos, a mostoha gazdasági viszonyok miatt még távol állanak a befejezéstől. Ezért az üdülőtelepek építésének hathatósabb előmozdítására és általában az üdültetési akció intézésére most kuratórium felállítását vette tervbe az ifjúság.

A tervezett központi diákházak közül az egyetlen sopronit kivéve, amely az állam támogatásával létesült, egyedül a budapesti „Centrum” diákház áll fenn szintén a MEFHOSz vezetése alatt. Ezt a lakások felszabadulásával a közeli időkben adják át rendeltetésének. Az a tény, hogy a magyar diákság tíz év küzdelme után ma is csak papíron érte el központi székházának felállítását, bizonyítja azt a szomorú körülményt, hogy mennyire mögötte állunk diákszociális szempontból a többi európai államnak.

A MEFHOSz legújabb és legnagyobb szabású szociális tevékenységét a MEFHOSz „Centrum” Menza-szövetkezet működése fogja jelenteni, amelynek keretében ez év őszétől naponta több mint 1000 diák kap részben teljesen ingyen, részben kedvezményes árban ebédet. Felemlítendő még a különböző fürdő-, színház- stb. kedvezmények nyújtása, amelynek forgalma eddig naponta 200—250 személyre terjed ki.

Az országos szövetség adminisztrálta az „European Student Relief” magyarországi segélyakcióját, melynek révén 1920—1924-ig körülbelül 300.000 svájci frankot juttattak az arra rászoruló diákság-

nak. Ugyancsak a MEFHOSz munkájánál kell megemlékezni az egyes ifjúsági segítőegyesületek, mint pl. a jogsegítő, orvossegítő és a többi 102 tagegyesületnek működéséről, melyek pénz-, ruha-, tanulmányi és menza-segélyeit összegezve, elismerésreméltó és szép eredményt mutatnak.

A MEFHOSz által megindított önszegélyző munkának igazi eredményei azonban a „Centrumú-vállalatok alapításában domborodik ki. 1922-ben alapítja meg a MEFHOSz a „Centrum“ Kiadó-vállalat Részvénytársaságot azzal a céllal, hogy nyomdájában olcsóbb tankönyvet és jegyzeteket tudjanak előállítani és az ifjúsági szervezetek részére szükséges nyomtatványokat, meghívókat, jelentéseket is ott készíthessék. Alakuló felhívásában hangsúlyozta, hogy a magyar egyetemi ifjúság meg akarja mutatni, hogy sorából a nagy összeomlás után egy egészen új nemzedék erősödött ki, mely önerejéből megteremti boldogulásának gazdasági bázisait is. A vállalat egymillió korona alaptőkével kezdte meg működését. A következő évben alaptőkéjét már ötmillió koronára, a pengőmérleg behozatalakor pedig ötezer darab tízpengős részvény kibocsátásával 50.000 pengőre emelte fel. A kiadóvállalat életképességét működésének eredménye biztosítja; míg 1924-ben 18.000 pengő összegű megrendelést dolgozott fel, addig a mostam esztendőök forgalma 150.000 pengőre emelkedett és évente közel 30.000 pengő bruttó-nyereséget mutat ki.

A szorosan együttműködő vállalatok közül azonban a legerősebb a „Centrum“ Fogyasztási Szövetkezet, melynek célja, hogy „az ifjúság fogyasztásának koncentrálásával szükségleteik beszerzését olcsóbbá tegyék, másrészt pedig, hogy a még így is elérhető kereskedelmi haszonnal az ifjúság jóléti intézményeit anyagilag támogassák, röviden: hogy az ifjúság önmagán segíthessen“. A forradalmak utáni idők súlyos élelmezési és árubeszerzési viszonyai hatása alatt a szövetkezet először a Tudományegyetemen és a Műegyetemen egy-egy tejivócsamokot és falatozóüzemet állított fel és kezdetben az ifjúságnak inkább élelmiszer- és ruházati cikkekben való szükségletét igyekezett kielégíteni. Csakhamar rátért azonban a szövetkezet igazi hivatásának megfelelő papír-, rajzeszköz- és taneszerárúknak beszerzésére és eladására, mert érezte, hogy elsősorban ezeknek a cikkeknek igen magas bolti árait kell az ifjúságban rejlő vásárlóerők tömörítésével mérsékelni. A szövetkezetnek ezidőszereint több mint hatezer tagja van, mintegy 25.000 darab kétpengős üzlet-résszel, úgyhogy a szövetkezet alaptőkéje már 51.000 pengő fölé emelkedett. Főüzletén kívül négy fióküzlettel rendelkezik és jelenleg kereken hetven alkalmazottat foglalkoztat; forgalma évente körülbelül egymillió pengő körül van.

A „Centrum“-vállalatok mellé természetesen sorakozik a „Centrum“ Hitelszövetkezet, amely a társvállalatainak állandó hitel-igényeit van hivatva kielégíteni, másrészt igyekszik tanulmányi kölcsönök nyújtásával segítségére lenni az arra rászoruló egyetemi hallgatóknak. További munkaterülete volt egy szövözem felállításával és finanszírozásával olyan munkaalkalmat teremteni, ahol az egyetemi

hallgatók jelentős száma keresethez juthat. Az itteni kényelmes, nem kimerítő munka mellett az egyetemi tanulmányok is elvégezhetőek voltak, minden egyetemihallgató-munkás megkeresett annyit, amennyi tanulmányainak folytatásához elegendő volt. 1925-ben azonban, midőn a behozatali tilalom megszűnése után a beözönlött külföldi textilárak áraival versenyezni a kéziszövízüzem nem tudott, kénytelen volt működését — hasonlóan az ország többi szövízüzeméhez — beszüntetni. Egy másik tevékenysége a szövetkezetnek, hogy az ifjúsági egyesületeknek és vállalatoknak, az egyesületek keretében lebonyolított akcióknak pénzkezelésében hathatós segítséget nyújt, folyószámla- és takarékbetét-üzletágával. Külön kell kiemelni a hitelszövetkezet szerepét az úgynevezett becslületügyi kölcsönök rendszeresítése terén. Német és francia példák után indulva, ugyanis kisebb-nagyobb, 5—10 éves lejáratú kölcsönöket bocsátott az egyetemi hallgatók számára egyes ifjúsági egyesületek által rendelkezésre bocsátott összegekből. Legelőször a MEFHOSz tagjai részére indította meg 1924-ben és 51 esetben 50 millió koronát adott ki, eddig pedig összesen 40.000 pengőt folyósított. A hitelszövetkezet működését egyébként eléggé megvilágítja a folyósított kölcsönök összege, amely több mint félmillió pengő, az egész forgalma pedig közel négy millió pengőt tesz ki.

Ezeknek az ifjúsági vállalkozásoknak jelentősége azonban nem is annyira a gazdasági eredményekben van, hanem abban a hatalmas erkölcsi sikerben, hogy a szövetkezeti eszmének jelentőségét belevitték a magyar diákság körébe, mégpedig „a meggyőzés legbiztosabb módjával, az ad oculos demonstrálásával, vagyis az ifjúság pénzén alapított és az ifjúság támogatásával fenntartott szövetkezetekkel mutatták meg a szövetkezésben rejlő erőt és elérhető gyakorlati hasznot“.

A diákság többi szociális intézményei már inkább karitatív jellegűek. Ezek között leghatalmasabb az Országos Magyar Diáknyomorenyhító Akció és a Pro Juventute.

Az Országos Magyar Diáknyomorenyhító Akció kezdete ugyancsak a MEFHOSz diákszociális osztályának működésére vezethető vissza, amelyet több, a szövetség keretén kívül álló egyesülettel karöltve országos méretűvé fejlesztett és ennek az együttműködésnek állandósítására alakította meg a Diáknyomorenyhító Akciót. Jövedelme különböző gyűjtések, ünnepek rendezéséből, de főként a belügyminiszter azon rendeletéből folyt be, amely intézkedett, hogy a záróra meghosszabbításából befolyó összegeket a Diáknyomorenyhító Akció számára kell juttatni. Működése tankönyv-, ruha- és pénzsegélyek folyósítása mellett diákmenza fenntartására terjedt ki. Az akció irányításától az utóbbi évek során a MEFHOSz vezetősége visszavonult és nemsokára követte ezt az egész szerv megszűnése. A menzát a sokkal nagyobb keretekben meginduló MEFHOSz „Centrum“ Menza Szövetkezetének étkezdéje fogja pótolni.

A Pro Juventute akciót a társadalom egyes előkelő tagjai indították el, mely az egyetemi tanárok bevonásával a budapesti egyetemi ifjúság támogatására különféle forrásokból (gyűjtés, hangversenyek

rendezése) immár öt esztendeje évről-évre jelentékeny, átlagosan 30.000 pengő értékű természetbeni adományt oszt szét.

Diákszociális intézményeink felsorolásánál meg kell emlékezni az Egyetemi Kórház Egylet áldásos tevékenységéről is, mely a tudományegyetem és a műegyetem hallgatóinak betegség esetén orvosi kezelést és ápolást nyújt. Az ambuláns betegek száma évenként 4—5 ezer között váltakozik.

Menzáink közül jelentősebbek a Mensa Academica Egyesület étkezdéje, ahol naponta két-háromszázan kapnak ingyenes ebédet és vacsorát. Itt a felvételhez megkövetelik bizonyos számú kollokvium és vizsgálatoknak kellő időben való letételét és ezt minden félévben ellenőrzik. A Mensa Medica a Collegium Mediáimmal kapcsolatos. Ezt a tudományegyetem orvoskari tanári testületé létesítette, hogy tehetséges, de szegénysorsú egyetemi hallgatók megélhetését és előhaladását kedvezményes ellátás útján megkönnyítse. Mintegy százötvenen étkeznek itt; a tagok csak orvostanhallgatók lehetnek. A Műegyetemi Menzán, vagy másképpen Technikus Ebéden a napi jegy ára 1 pengő. Ezen résztvehet bármely műegyetemi hallgató minden feltétel nélkül. A szegénysorsú hallgatóknak a rektor ingyenes vagy kedvezményes ebédeket utal ki. Az ifjúsági egyesületek vezetői az élelmezés minőségét és mennyiségét gyakrabban ellenőrzik. A Foederatio Emericana Adalberdnum Diáksegélyző Menzája a főváros három helyén van elhelyezve. Jelenleg több mint háromszáz szegénysorsú katolikus egyetemi hallgatót lát el olcsó, illetve ingyenes ebédrel és támogat tanulmányi és ruhasegéllyel. A tagokat az igazgató előterjesztésére, tanulmányi előmenetel és szegénység szerint a menzabizottság veszi fel. Az indexet időnként be kell mutatni és tanulmányi eredmény nélkül nem lehet senki tagja a menzának. Segélyt pedig csak jó előmenetel alapján lehet kapni. Körülbelül 400 kötetes könyvtára és előadótermei is vannak. Az étkezést imádsággal kezdik és végzik. Vasárnap és ünnepnap lelki olvasmányt tartanak és minden hónapban egyszer szentáldozáshoz járulnak. Havonként egyszer a közös mise után plenáris ülés van a tanárelnök vezetésével, melyen a menza ügyeit beszéljük meg. A katolikus egyetemi hallgatóknak menzája pedig a Katolikus Egyetemi Nőhallgatók Kis Szent Teréz Menzája. Itt közel száz egyetemi hallgató kap részben ingyenesen, részben kedvezményesen ebédet. A tagokat az Intézótanács veszi fel. A kellő tanulmányi előmenetelt megkívánják. A leányokat egyéb segélyben is részesítik. A protestáns diákság menzája az Országos Protestáns Nőszövetség Főiskolai Diákmenzája, amely 1924 óta működik a Református Theologia épületében. Csak protestáns egyetemi és főiskolai hallgatók vehetnek részt; számuk 200 és 300 között váltakozik. Az étkezőket az Intézőbizottság az alelnökök javaslatára veszi fel, szegénységük és tanulmányi eredményeik alapján. Az étkezést itt is imával kezdik és végzik. A zsidó diákság külön menzával rendelkezik. Az Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület Menzája áll rendelkezésükre, ahol háromszáz egyetemi hallgatónak adnak napi tíz fillérért ebédet és vacsorát, de vannak teljesen ingye-

nesék is. A menza mellett ötezerkötetes könyvtár, tanulószobák és mintegy évi 20.000 pengő pénzsegély áll tagjaik rendelkezésére. Ezek a menzák körülbelül, a MEFHOSz-nak ősszel meginduló napi ezerszemélyes étkeztetésével, a szükségelt igényeket nagyjában ki tudják elégíteni.

Lássuk továbbá a diákszociális intézményeink legfontosabbjait: az internátusokat. Kollégiumaink úgy Budapesten, mint vidéken elég nagy számban vannak, azonban ezek egy része drága ahhoz, hogy ezeket a szociális intézmények közé sorolhassuk. A fővárosban a férfikollégiumok száma 20, a női kollégiumoké pedig 17, összesen mintegy 4000 ágygal. Ez a szám megközelítőleg ki is elégíti a szükséges igényeket, mert ha az ágyak számához viszonyítjuk a vidékről származó diákság számát, akik sem otthon, sem pedig rokonaiknál nem tudnak elhelyezkedni, — mindössze hat-hétszáz a még szükséges ágyak száma. Azonban ha csak az olcsó állami internátusokat vesszük tekintetbe, akkor az ágyak száma mindössze 655. Tehát a még szükséges új internátusoknak feltétlenül olcsó diákkollégiumoknak kell lenniök. Figyelembe kell továbbá venni, hogy a mai internátusok közül éppen az olcsó, diákszociális jellegűek szellemi és tanulmányi szempontból sok kívánnivalót hagynak hátra, pedig a kollégiumokban végtére éppen e két szempontnak kell teljes kielégítést nyernie, hogy komoly tanulmányi célt szolgálhasson.

Diákszociális intézményeink viszonyai a vidéki egyetemi és főiskolai városokban hasonló képet mutatnak. Külön említést érdemel azonban a szegedi egyetem diákszociális intézményeinek megszervezése. A szegedi diákjóléti kedvezmények irányítása egységes terv szerint történik, az 1922-ben Szandtner Pál egyetemi tanár által alapított Egyetemi Diákjóléti és Diákvédő Iroda útján. Ez az iroda a segélyezésre szoruló egyéneket s az általuk akár a kormánytól, akár az egyetemtől, akár a társadalomtól élvezett segélyeket egyénenként nyilvántartja és a segélyezéseknek méltányos és igazságos megosztására tevékenyen közrehat, a különböző irányokból hozzá befutó fedezetekből a támogatást igénylő és érdemlő egyetemi hallgatókat oly vonatkozásokban igyekszik segíteni, aminő vonatkozásokban azok a többi diákjóléti intézmények részéről egyáltalán nem, vagy csak a szükségelnél kisebb mértékben részesülhetnek.

DIAKSZOCIÁLIS intézményeink ismertetésénél az az elv vezérelt, hogy elsősorban a segítség elvi kérdéseinek tengelyébe állítva világítsak rá az egyes intézményekre, továbbá a kevésbé ismert intézmények leírását véltem fontosabbnak és éppen ezért tekintettem el a mindenki által ismert és nagyjában azonos szervezetű kollégiumok egyenkénti leírásától.

Lehet, hogy ez a rövid ismertetés a hirtelen szemlélőre azt a benyomást fogja tenni, mintha a diáksegélyezés nálunk túlzott volna, de ha jobban megfigyeljük az intézmények számát, elsősorban azoknak nagyságát, akkor látni fogjuk, hogy inkább csak sokféle formában jelentkezik és teljesen rendszertelen, de a tényleges segítség alig mondható elégségesnek, nemcsak a németbirodalmi diákság

helyzetéhez képest, melyről e folyóirat hozott legutóbb szemléletes képet,¹ hanem azon lehetőségek között sem elégséges, melyek még mai helyzetünkben is elképzelhetők volnának. Szerény nézetem szerint a diáksegélyezés terén két irányban kell határozott lépést tenni. Egyik, hogy minden centralizálás nélkül az összes diáksegítő szervek szabad működése mellett, a diáksegélyző szervek munkája egymás előtt egy-egy segélynyújtás esetében ismert legyen. Ez megoldható, ha a diákokat az egyetem hivatalosan valami indexfélévei látja el, amelybe mindenki bejegyzí az általa nyújtott segélyt. Így mindenkor ellenőrizhető, hogy ki mikor és mennyi segélyt kapott és ekkor az egyes intézmények vagy segítőegyesületek szabad belátásuk szerint ítélik meg, hogy a folyamodót részesítik-e segélyben vagy sem. Mindenesetre helyes lenne, ha a diáksegélyezéssel foglalkozó szervek egy központi szervezet létesítenének, amelyik közösen állapítaná meg a diáksegélyezés vezérelveit és általában a segélyezés kérdésében elvi jelentőségű megállapodásokkal bizonyos egységesebb munkamegosztást tudna teremteni.

A másik fontos problémája ennek az egész kérdéskomplexumnak a kiválasztás szempontjainak helyes megválasztása. Ez jelenti tulajdonképpen az egész diáksegélyezés lényegét. Mint korábban is hangsúlyoztam, e tekintetben elvül azt kell elfogadnunk, hogy a segítségnek alapjául a tehetséget és szorgalmat kell állítanunk. Ezeknek az elveknek azonban a gyakorlatban való megvalósítása sokkal nehezebb, mintsem gondolnánk, mert egy-egy diák esetében számtalan szempontot kell figyelembe venni és szinte lehetetlen az emberek pontos összemérése; mégis valami megoldást kell keresnünk. Bobula Ida dr. pontozási rendszert ajánl úgy az egyetemi felvételnél alkalmazandó szelekció céljára, mint a diákszociális értékelésre, ő is abból indulván ki, hogy a cél, úgy állítani össze az embercsoportot, melyet diploma elérése felé segítünk, hogy abban lehető legnagyobb valószínűséggel benne foglaltassanak a magyar ifjúság legjobbjai, a szellemi vezérségre hivatottak. Rámutat arra is, hogy amilyen könnyű belátni, hogy a tehetség a legfontosabb követelmény, olyan nehéz megállapítani a tehetséget. Ha csak a bizonyítványra támaszkodunk, az nem egészen megbízható. Az osztályozás mértéke minden iskolában és minden tanárnál más, de egyébként is a jó kalkulusok nem mindig az eredeti tehetség jelei, — sokkal inkább általános pontos szorgalomé, mely a későbbi években lapos közepszerűséggé hanyatlik. A bizonyítványt tehát jobb híján fogadja el a tehetség mérésének alapjául, de nem feltétlen érvénnyel. A bizonyítványon kívül tekintetbe veszi a diák külső életkörülményeit, ezért külön számítja az anyagi és lakásviszonyokat, valamint a testvérek számát. Majd figyelembe veszi az átöröklött kultúra szempontját, továbbá, hogy mi a köz kötelessége a hősi halottak, menekültek, köztisztviselők gyermekeivel szemben. Ezek a feltételek fontosságuknak megfelelő pontszámot kapnának. Például tiszta jeles érettségi bizonyítvány 15 pont, diplomás atya 3, diplomás anya 3,

¹ V. O. Kolbenheyer Imre, Deutsches Studentenwerk, Magyar Szemle, XI. (1931) 337-1.

hősi halott vagy teljesen keresetképtelen hadirokkant atya 5, rendkívül nehéz anyagi vagy lakásviszonyok 5, kettőnél több testvér a testvérek számának megfelelő pont, menekült vagy hasonló katasztrófákon átment család 3, vagyontalan tisztviselőcsalád 2 pont stb. Természetesen a pontozási rendszerhez nem kellene mereven ragaszkodni, — ez inkább csak reális alapja lenne a tárgyalásoknak. Nem tenné feleslegessé a szív esetenként mérlegelő munkáját, — de gátat emelne az oktalan jóhiszeműséggel vagy jogtalan protekcióval szemben.

Ezeknek a szempontoknak kell érvényesülniük diákszociális intézményeink jövő fejlődésében, hogy az önszegély erkölcsi ereje mellett kialakuló diákgeneráció egészséges és életerős társadalma kitermelhesse magából az Istenben bízó, céltudatos, önmagát ismerő, reális gondolkodású, gazdaságilag művelt és önálló cselekvésre képes magyar ifjú típusát. Kétségtelen azonban, hogy diákjóléti intézményeinknek még sokat kell fejlődötök, a külföldi példák után mind szélesebb munkaköröket kell magukévé tenniök, hogy ezt a célt mielőbb elérhessék.

ACSAY LÁSZLÓ